

Әдістемелік ұсынымдар

«Серіктестіктің тиімділігін мониторингтеу және бағалау. ҮЕҰ қызметінің әлеуметтік әсерін бағалау әдістері».

Кіріспе

Осы әдістемелік ұсынымдар Қазақстан Республикасы Конституциясына, 2001 жылғы 16 қаңтардағы № 142-II «Коммерциялық емес ұйымдар туралы» ҚР Заңына, сондай-ақ 2030 жылға дейінгі азаматтық қоғамды дамыту мемлекеттік тұжырымдамасына сәйкес әзірленді.

Құжат үкіметтік емес ұйымдар (ҮЕҰ), мемлекеттік органдар және серіктестік жобаларға тартылған бизнес құрылымдарының қызметкерлеріне арналған. Мақсат — серіктестіктің тиімділігін және ҮЕҰ қызметінің әлеуметтік әсерін мониторингтеу мен бағалауды (МиО) жүргізуге арналған практикалық құралдарды ұсыну.

1. Мониторинг пен бағалаудың құқықтық негіздері

1) Заңнамалық база

ҮЕҰ-ға арналған «Мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс, гранттар мен сыйлықақылар туралы» ҚР Заңы (№ 390-V, 2016 жылғы 12 сәуір) — әлеуметтік жобаларды іске асырудың бағалануының міндеттілігін бекітеді.

«Қоғамдық кеңестер туралы» ҚР Заңы (№ 383-V, 2015 жылғы 2 қараша) — мониторинг пен қоғамдық сараптамаға жұртшылықтың қатысуын көздейді.

ҚР Бюджет кодексі — бюджеттік бағдарламалардың нәтижелілігі туралы нормаларды қамтиды.

2) Мониторинг пен бағалаудың қағидаттары

- заңдылық және ашықтық;
- мүдделі тараптарды (мемлекет, ҮЕҰ, қызмет алушылар, донорлар) қатыстыру;
- объективтілік және дәлелдемелік негіз;
- тек процеске емес, **әлеуметтік нәтижеге** бағдарлану.

2. Серіктестік тиімділігін мониторингтеу

Мониторинг — ҮЕҰ-дың мемлекеттік органдармен, бизнеспен және қоғаммен өзара іс-қимылының барысы мен нәтижелері туралы ақпаратты жүйелі жинау және талдау.

Негізгі бағыттар:

- келісімдер/меморандумдар бойынша міндеттемелердің орындалу дәрежесі;
- қаржылық және қаржылық емес ресурстарды пайдалану;
- серіктестердің тартылу деңгейі;
- коммуникациялар мен үйлестірудің сапасы;
- жобаның аралық мақсаттарына қол жеткізу.

Мониторинг құралдары:

- есептілік (тоқсандық, жылдық);
- қатысушыларды сауалнама-анкета әдісімен зерттеу;
- фокус-топтар;
- тұрақты жұмыс кеңестері және бірлескен комиссиялар;
- сандық және сапалық индикаторлар.

3. ҮЕҰ қызметінің әлеуметтік әсерін бағалау әдістері

Әлеуметтік әсерді бағалау — ұйым қызметінің нәтижесінде қоғамда қандай нақты өзгерістер болғанын айқындау.

3.1. Сапалық әдістер

Интервью және кейс-стади — бенефициарлар тарихтарын жинау;

Фокус-топтар — қоғамдық пікірді анықтау;

Most Significant Change (MSC) әдісі — ең мәнді өзгерістерді фиксациялау.

3.2. Сандық әдістер

Нәтижелілік индикаторлары (мысалы, қамтылған қатысушылар саны, жұмыспен қамтылудың өсуі, әлеуметтік тәуекелдің төмендеуі);

Социологиялық сауалнамалар — қызметтерге қанағаттану деңгейін өлшеу;

«Дейін және кейін» салыстырмалы талдау — мақсатты топтардағы өзгерістерді тіркеу.

3.3. Интеграцияланған әдістер

SROI (Social Return on Investment) — инвестициялардың әлеуметтік қайтарымы: ҮЕҰ қалыптастырған әлеуметтік құндылықты ақшалай өлшеу;

Balanced Scorecard (BSC) — теңгерімді көрсеткіштер жүйесі (қаржылық, әлеуметтік, ұйымдық әсерлер);

Логикалық-құрылымдық тәсіл (LFA) — ресурстар, қызмет түрлері және әлеуметтік өзгерістер арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды құру.

4. МиО-ны жүргізу бойынша практикалық ұсынымдар

1. Индикаторлар жүйесін әзірлеу: нәтижелілік, ықпал және әлеуметтік әсер деңгейлерін қамту.
2. Деректерді жинау және тексерудің ашық рәсімдерін белгілеу.
3. Тәуелсіз бағалау үшін сыртқы сарапшыларды тарту.
4. Қоғамды есептер, қоғамдық тыңдаулар, әлеуметтік желілер арқылы жүйелі түрде хабардар ету.
5. Бағалау нәтижелерін пайдалану:
  - қызметтер сапасын арттыру;
  - бағдарламаларды түзету;
  - мемлекеттік органдар мен донорлар алдында негіздеме беру.

5. Қорытынды

Серіктестіктің тиімділігін және ҮЕҰ-дың әлеуметтік әсерін мониторингтеу мен бағалау — формалды есеп емес, Қазақстандағы азаматтық қоғамның тұрақты дамуының құралы. МиО-ның жүйелі тәсілі:

- қоғам мен мемлекеттің ҮЕҰ-ға сенімін арттыруға;
- бюджеттік және донорлық қаражатты тиімді пайдалануға;
- ең үздік тәжірибелерді айқындап, таратуға;
- есептілік пен ашықтықты қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Методические рекомендации по теме «Мониторинг и оценка эффективности сотрудничества. Методы оценки социального эффекта от деятельности НПО».

Введение

Настоящие методические рекомендации разработаны в соответствии с Конституцией Республики Казахстан, Законом РК «О некоммерческих организациях» от 16 января 2001 года № 142-ІІ, а также Государственной концепции развития гражданского общества до 2030 года.

Документ предназначен для сотрудников неправительственных организаций (НПО), государственных органов и представителей бизнес-структур, вовлечённых в партнёрские проекты. Цель – предоставить практические инструменты для проведения мониторинга и оценки (МиО) эффективности сотрудничества и социального эффекта от деятельности НПО.

1. Правовые основы мониторинга и оценки

1. Законодательная база

Закон РК «О государственном социальном заказе, грантах и премиях для НПО» (№ 390-V от 12 апреля 2016 г.) – закрепляет обязательность оценки реализации социальных проектов.

Закон РК «Об общественных советах» (№ 383-V от 2 ноября 2015 г.) – предусматривает участие общественности в мониторинге и экспертизе.

Бюджетный кодекс РК – содержит положения о результативности бюджетных программ.

2). Принципы мониторинга и оценки

- законность и прозрачность;
- участие заинтересованных сторон (государство, НПО, получатели услуг, доноры);
- объективность и доказательность;
- ориентация на социальный результат, а не только на процесс.

2. Мониторинг эффективности сотрудничества

Мониторинг – это систематический сбор и анализ информации о ходе и результатах сотрудничества НПО с государственными органами, бизнесом и обществом.

Основные направления мониторинга:

- степень выполнения договорённостей (соглашений, меморандумов);
- использование финансовых и нефинансовых ресурсов;
- уровень вовлечённости партнёров;
- качество коммуникаций и координации;
- достижение промежуточных целей проекта.

Инструменты мониторинга:

- отчётность (ежеквартальная, годовая);
- анкетирование и опросы участников;
- фокус-группы;
- регулярные рабочие совещания и совместные комиссии;
- индикаторы (количественные и качественные).

3. Методы оценки социального эффекта деятельности НПО

Оценка социального эффекта позволяет определить, какие реальные изменения произошли в обществе благодаря деятельности организации.

3.1. Качественные методы

Интервью и кейс-стади – сбор историй бенефициаров.

Фокус-группы – выявление общественного мнения.

Метод «Most Significant Change» (MSC) – фиксация наиболее значимых изменений.

3.2. Количественные методы

Индикаторы результативности (например, число охваченных участников, рост уровня занятости, снижение социального риска).

Социологические опросы – измерение уровня удовлетворённости услугами.

Сравнительный анализ «до и после» – фиксация изменений у целевых групп.

3.3. Интегрированные методы

SROI (Social Return on Investment) – социальная отдача на инвестиции: измерение в денежном выражении социальной ценности, созданной НПО.

Balanced Scorecard (BSC) – сбалансированная система показателей (финансовые, социальные, организационные эффекты).

Логико-структурный подход (LFA) – выстраивание причинно-следственных связей между ресурсами, деятельностью и социальными изменениями.

4. Практические рекомендации по проведению МиО

1. Разработать систему индикаторов, включающую результативность, воздействие и социальный эффект.
2. Установить прозрачные процедуры сбора и проверки данных.
3. Привлекать внешних экспертов для независимой оценки.
4. Регулярно информировать общественность через отчёты, публичные слушания, социальные сети.
5. Использовать результаты оценки для:
  - повышения качества услуг;
  - корректировки программ;
  - обоснования перед государственными органами и донорами.

5. Заключение

Мониторинг и оценка эффективности сотрудничества и социального эффекта НПО – это не формальная отчётность, а инструмент устойчивого развития гражданского общества в Казахстане. Системный подход к МиО позволяет:

- повысить доверие общества и государства к НПО;
- рационально использовать бюджетные и донорские средства;
- выявлять и распространять лучшие практики;
- обеспечивать подотчётность и прозрачность.